

ქალთა საარჩევნო უფლება ავსტრალიაში

ავსტრალიის კოლონიებისა და ავსტრალიის კავშირის ქალებს თითქმის ნამალადევიად მიეცათ უფლება სახელმწიფოს მართვა-გამგეობაში მონაწილეობის მიღებისა. სამხრეთ ავსტრალიაში ბრძოლა ქალთა პოლიტიკურ უფლებებისთვის დაიწყო და დაამთავრეს თითქმის მარტო მამაკაცებმა. ასეთივე ამბავი მოხდა დასავლეთ ავსტრალიაშიც. 1902 წელს ფედერაციის პარლამენტმა ისე დაამტკიცა კანონპროექტი ქალთა საარჩევნო უფლებების შესახებ, რომ ამ საკითხს არც ცხარე კამათი გამოუწვევია და არც დიდი უთანხმოება.

1878 წელს გრეის სამინისტრომ პარლამენტში შეიტანა კანონპროექტი, რომლის თანახმად ყველა ქალს, ვინც კი რაიმე გადასახადს იხდიდა, უნდა მისცემოდა უფლება პარლამენტის წევრთა არჩევნებში მონაწილეობის მიღებისა. პარლამენტმა პირველი კითხვის დროს უარჰყო ეს კანონპროექტი. საინტერესოა მოსაზრება ერთ დეპუტატისა, რომელმაც განაცხადა: „თუ ქალებს ადგილი დავუთმეთ ამ პარლამენტში, ბევრი პატივცემული დეპუტატი გადაჭარბებულ ყურადღებას მიაქცევს მათ ისე გულმოდგინედ ვეღარ იმუშავებენ, როგორც დღეს მუშაობენ. მართალია, რაც დრო გადის, ადამიანს ჭკუა ემატება, მაგრამ უნდა გამოვტყდე და გამოვაცხადო, რომ ვერც მე შევიმაგრებდი თავს წინაშე დედაკაცისა. პატივცემულ ჯენტლმენს კანონპროექტში ისეთი მუხლი რომ შეეტანა, რომლის ძალით დეპუტატის უფლება ეძლევათ მხოლოდ მახინჯ ქალებს, - პროექტი სახიფათო არ იქნებოდა, მაგრამ თუ პარლამენტში ლამაზი ქალებიც გაგვიჩნდნენ, მაშინ, უეჭველია, ბევრი მოხუცი დეპუტატი წაწყდება. დასასრულ უნდა განაცხადო, რომ, თუ პარლამენტში მართლა შემოვუშვით ლამაზი ქალები, ჩემი მეუღლე აქ შემოსვლის ნებას აღარ მომცემს“. თუმცა მეორე წაკითხვის შემდეგ კანონპროექტი მიიღეს, მაგრამ ისე დაამახინჯეს და დაასახიჩრეს, რომ ავტორმა თავისი ნაწარმოები ვეღარ იცნო.

მალე პოლიტიკური ბატონობა კონსერვატორებმა ჩაიგდეს ხელში, მაგრამ საარჩევნო საკითხის შესახებ ისინი პროგრესისტებზე უფრო რადიკალები აღმოჩნდნენ. ქვედა პალატამ წინანდელ კანონპროექტს მიუმატა ერთი მუხლი, რომლის ძალით ყველა სრულწლოვან ქალს საპარლამენტო საარჩევნო უფლება ეძლეოდა, ზემო პალატამ ორი ხმის უმეტესობით უარჰყო ეს პროექტი, მაგრამ ის კი ცხადი იყო, რომ დღეს თუ ხვალ ქალები გაიმარჯვებდნენ და მომავალ არჩევნებში მონაწილეობას მიიღებდნენ.

ამავე დროს საოცარის ძალით იფეთქა „სიფხიზლის“ მოძრაობამ, რომელსაც ქალებმა დიდი დახმარება გაუწიეს. მოძრაობის მეთაურნი თავგამოდებით იცავდნენ ქალების უფლებებს, რადგან დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ ქალები მომავალშიაც დიდ სარგებლობას, მოუტანდნენ მათ საქმეს. 1892 წელს პარლამენტს განზრახული ჰქონდა საარჩევნო რეფორმა მოეხდინა, მაგრამ იმ პირობით კი, რომ ქალებს თავიანთი უფლება ბრათებით გამოეხატათ. ამ განზრახვას წინ აღუდგნენ რადიკალები, რომელნიც ამტკიცებდნენ, რომ მაგისტანა სისტემა ფარულ კენჭისყრის პრინციპს არღვევსო და მხარი არ მისცეს კანონპროექტის შეცვლას და დამახინჯებას. 1903 წელს ზედა პალატამ კანონპროექტი კანონად აქცია და დედაკაცის ისტორიაში ახალი ხანა შეიტანა.

ავსტრალიელ ქალს თავის უფლებებისთვის არ უბრძოლია, არც ერთ კრებაზე და არც ერთ მიტინგზე სერიოზულად ამ საკითხზე ლაპარაკი არ ყოფილა. მთელ ავსტრალიაში არ ყოფილა არც ერთი ისეთი საზოგადოება, რომელსაც მიზნად ქალებისთვის საარჩევნო უფლების მოპოვება ჰქონდა. ქალებს საზოგადოებისთვის არ მიუმართავთ და პროტესტი არ განუცხადებიათ, მაგრამ ერთ მშვენიერ დილას საარჩევნო უფლების ვაშლი კი ჩაუვარდათ კალთაში, ავსტრალიის დედაკაცს პოლიტიკის არა ესმოდა რა, არჩევნებს გულგრილად უცქერდა და პარტიულ და პოლიტიკურ ბრძოლაში არავითარ მონაწილეობას არ იღებდა. არც დედაკაცი იცნობდა ავსტრალიის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებას და არც ეს ცხოვრება იცნობდა დედაკაცს. ეს რეფორმა ახალი ხილი იყო მოუმზადებელ ქალთა სამეფოსთვის, რომელიც პირველ ხანებში დაიბნა და არ იცოდა, როგორ მოეხმარა ნაჩუქარი უფლება. მღვდლები ირწმუნებოდნენ, რომ ახალი რეფორმა დედაკაცის დახმარებით დაამკვიდრებს ქვეყანასა ზედა სამართალსა და ჭეშმარიტებასო, ჟურნალისტები ამტკიცებდნენ, რომ დედაკაცები ავსტრალიაში დედაკაცურ წყობილებას დაამყარებენო, ხოლო პარტიები თავიანთკენ ეწეოდნენ ქალებს და დედამიწაზე სამოთხის დამკვიდრებას ჰპირდებოდნენ.

ახალკანონის ძალით ყველა 21 წლის ქალს საარჩევნო უფლება ეძლეოდა. 1893 წელს მთელ ახალ ზელანდიაში ითვლებოდა 700.000 მცხოვრები. აქედან 140.000 სრულწლოვანი ქალი იყო, 180.000 სრულწლოვანი მამაკაცი იყო, დანარჩენებს, მცირეწლოვანობის გამო, საარჩევნო უფლება არ ჰქონდათ. „ნეტა რას იზამს ავსტრალიელი დედაკაცი და როგორ მოიხმარს თავის უფლებას?“ - კითხულობდა ყველა და წინდაწინვე ცდილობდა რეფორმის შედეგის

გამოცნობას. კონსერვატორებს დიდი იმედი ჰქონდათ დედაკაცის ბუნებითვე თანდაყოლილ კონსერვატიზმისა. სოციალური რეფორმატორები მოუთმენლად ელოდნენ არჩევნებს და დარწმუნებული იყვნენ, რომ დედაკაცი მთელ რევოლუციას მოახდენდა ავსტრალიის სოციალურ ცხოვრებაში. კლერიკალებმაც ფრთები გაიმაგრეს და იმედი ჰქონდათ, რომ ქალი სახელმწიფო საერთო განათლებას წინ აღუდგებოდა. ყველა დარწმუნებული იყო, რომ ქალი დიდ ცვლილებას მოახდენდა ავსტრალიის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, მაგრამ დანამდვილებით არავინ იცოდა, ვისკენ გადასწევდა დედაკაცი საარჩევნო სასწორს და ვის გაიხდიდა თავის მფარველად.

ახალ ზელანდიაში არჩევნები ერთ დღეს ხდება. ამ წელს არჩევნები 28 ნოემბერს უნდა მომხდარიყო. დილის 9 საათიდან საარჩევნო ყუთებს აუარებელი ქალი მიაწყდა. ის დღე უქმე დღედ ითვლებოდა და ყველა სადღესასწაულო ტანისამოსში იყო გამოწყობილი. თორმეტ საათიდან ორ საათამდის სადილმა პოლიტიკას სძლია, მაგრამ ორი საათის შემეგ სადამომდის გამარჯვება ისევ პოლიტიკის მხარეზე იყო. საღამოს 7 საათამდის ახალ ზელანდიაში 90.000 ქალმა ჩააგდო კენჭი. დამის 12 საათზე მთელმა ზელანდიამ გაიგო, რომ გამარჯვება დარჩათ იმ პროგრესისტებს, რომელთაც საარჩევნო უფლება მოუპოვეს ავსტრალიის დედაკაცს. 1896 და 1899 წლების არჩევნებზე პროგრესისტების გამარჯვებით გათავდა.

15 თვის განმავლობაში ქალთა საარჩევნო უფლება მხოლოდ ახალ ავსტრალიის მონოპოლია იყო, მაგრამ 1894 წ. 18 დეკემბერს სამხრეთ ავსტრალიის პარლამენტმაც მიიღო ახალი საარჩევნო კანონი და ამ მხრით დედაკაცი მამაკაცს გაუთანასწორდა. 1885 და 1889 წლებში პარლამენტში კანონპროექტი შეიტანეს ქალთა საარჩევნო უფლების გაფართოების შესახებ, მაგრამ კანონპროექტი უარყოფილი იქნა, ამის შემდეგ აქ დაარსდა რამდენიმე საზოგადოება და ლიგა, რომელთაც აზრად ჰქონდათ დედაკაცისთვის საარჩევნო უფლება მოეპოვებიათ. 1893 წელს სამინისტრო გადავიდა უკიდურეს რადიკალის კინგსტონის ხელში, რომელიც მხნედ და ენერგიულად იცავდა ქალთა საარჩევნო უფლებას, რომელსაც აქ, ბრიტანიის ყველა კოლონიებთან შედარებით, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა: სამხრეთ ავსტრალიაში ზედა პალატის წევრებსაც ხალხი ირჩევდა და ცხადია, რომ ქალთა მონაწილებას დიდი გავლენა ექნებოდა სამხრეთ ავსტრალიის ცხოვრებაში. 1893 წელს პალატამ დაამტკიცა ბილლი და ქალებსაც ნება მისცა ორივე პალატის წევრთა არჩევნებში ისეთივე მონაწილეობა მიეღოთ, როგორსაც მამაკაცები იღებდნენ. ამას პალატამ, ისიც დაუმატა, რომ საკითხის საბოლოო

გადაწყვეტა თვითონ ხალხს უნდა მიენდოს და რეფერენდუმით გამოირკვეს, უნდათ თუ არა ქალებს ეს უფლება, ან უნდათ თუ არა მამაკაცებს ქალებისთვის ამ უფლების მინიჭებაო. ამის გამო ქალთა უფლებების მოწინააღმდეგეთ ერთი ალიაქოთი ასტეხეს და ისე წაიყვანეს საქმე, რომ იმ წელს რეფერენდუმი არ მოხდა. 1894 წ. პარლამენტში ხელმეორედ შეიტანეს ბილლი, რადგან ეს რეფორმა კონსტიტუციის შეცვლას შეეხებოდა, ამიტომ იმის დასაკანონებლად საჭირო იყო ნახევარზე მეტი ხმა. ზედა პალატაში საჭირო იყო 13 ხმა, ქვედა პალატაში - 28. ზედა პალატაში უმრავლესობა რადიკალების ხელში იყო, ამიტომ ბილლი იქ ადვილად მიიღეს, მაგრამ ქვედა პალატაში საქმე გაჭირდა. ბრძოლამ სამ თვეს გასტანა. კანონპროექტმა ვერ მოაგროვა უმეტესობა, რადგან ორივე პარტია თანასწორად გაიყო. საკმარისი იყო ერთ რომელიმე სხდომას ბილლის ერთი დამცველი არ დასწრებოდა, რომ საქმე ჩაშლილიყო. ერთი მოხუცი დეპუტატი, ბილლის მომხრე, ყოველ დღე 11 საათზე დასაძინებლად მიდიოდა. რეფორმის მოწინააღმდეგენი ამით სარგებლობდნენ და კამათს აგრძელებდნენ. ერთ საღამოს მოხუცი ჩვეულებრივ 11 საათზე ადგა და დარბაზიდან გავიდა. რეფორმის მოწინააღმდეგეთ გამარჯვების იმედი მიეცათ და საკითხს კენჭი უყარეს, მაგრამ მოსტყუვდნენ. მთავრობის აგენტმა მოხუცი გასასვლელ კარებში შეაჩერა და მასთან განგებ ლაპარაკი გააბა. კენჭის ყრის დროს მოხუცი შემობრუნდა დარბაზში და კენჭი ჩააგდო. ამ ერთმა კენჭმა გადასწყვიტა მთელ სამხრეთ ავსტრალიის ქალების უფლებათა ბედი. ბილლი დაკანონდა 18 დეკემბერს, მაგრამ საჭირო იყო მისი დამტკიცება ინგლისის დედოფლის მხრით. 1895 წელს, 9 მარტს დედოფალმა ბილლი დაამტკიცა.

იმავე წელს, 25 აპრილს, მოხდა არჩევნები, რომელშიაც 80.000 ქალმა მიიღო მონაწილეობა. წესიერება არსად არ დარღვეულა. იქაც იგივე განმეორდა, რაც ახალ ზელანდიაში მოხდა. რადიკალებმა გაიმარჯვეს, თუმცა წინანდელთან შედარებით, ცოტა არ იყოს, შესუსტდნენ. ამავე ხანებში საარჩევნო უფლება მოიპოვეს დასავლეთ ავსტრალიისა და სამხრეთ უელსის ქალებმაც. დარჩნენ მხოლოდ ტასმანიისა, ვიქტორიისა და კვინსლენდის შტატები, სადაც ჯერჯერობით ქალებს ვერ მიუღწევიათ თავიანთი მიზნისთვის. მაგრამ ისიც მართალია, რომ ამ შტატებში არც ქალები იბრძვიან შესაფერისად თავიანთი უფლებებისათვის და არც მამაკაცები იწუხებენ თავს ამ უფლების მისაცემად.

იმ კოლონიებში, სადაც ქალებს საარჩევნო უფლება აქვთ მინიჭებული, დედაკაცებმა კარგად ისარგებლეს თავიანთ უფლებით. კონსერვატორების მოლოდინი, - არჩევნები და პოლიტიკა

დედაკაცს ოჯახს დააშორებსო, არ გამართლდა. სტატისტიკა ამტკიცებს, რომ უმეტეს შემთხვევაში მთელი ოჯახი ერთ და იმავე კანდიდატს აძლევს კენჭს. დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ ქალებს, საარჩევნო უფლების მოპოვებით, არავითარი ცვლილება არ მოუხდენიათ ავსტრალიის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ქალებიც ისევ დაიყვნენ პარტიებად, როგორც მამაკაცები, და პროპორციონალურად გაამლიერეს ყველა პარტიები, ხოლო უპირატესობა არც ერთ პარტიისთვის და არც ერთ კლასისათვის არ მიუციათ. ქალის ბუნებით თანდაყოლილი კონსერვატიზმი იმაში გამოიხატა, რომ ავსტრალიელ ქალის დახმარებით ავსტრალიის პოლიტიკურ ცხოვრების ადავე დღესაც იმ რადიკალებს უჭირავთ ხელში, რომელთაც საარჩევნო უფლება მიანიჭეს ქალებს. მართალია, ქალებს ხელი არ შეუწყვიათ რადიკალებისათვის პროგრესიულ რეფორმების მოხდენაში, მაგრამ არც წინააღმდეგობა გაუწევიათ. სამხრეთი და დასავლეთი ავსტრალია რამდენიმე წლის განმავლობაში გატაცებული იყო ფედერალიზმით. ქალები არც ამ გატაცებაში ჩამოუვარდნენ მამაკაცებს და ავსტრალიის ფედერატიულად მოწყობის საქმეში დიდი მონაწილეობა მიიღეს. საზოგადოდ შეიძლება ითქვას, რომ ქალების მონაწილეობას პოლიტიკურ ცხოვრებაში მხოლოდ თეორიული მნიშვნელობა ჰქონდა. ქალთა საკითხის კარგ მცოდნეს ჯონ გოლს შეეკითხნენ წერილით, რა გავლენა იქონია რეფორმამ ავსტრალიის საქმეებშიო. გოლმა ერთი სიტყვით უპასუხა: „არავითარი“.

მიხეილ ჯავახიშვილი

1906 წ.

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტის სტუდენტმა **მარიამ კალანდაძემ**

18 თებერვალი, 2021 წელი